

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Свилен Стефанов за дисертационния труд на кандидата за образователната и научна степен „доктор” Мила Цветанова Старейшинска-Ангелова.

Мила Старейшинска представя дисертационен труд на тема „Принципи на формиране на колекцията на Пеги Гугенхайм. От галерист към колекционер (1938-1948 г.)” за защита на образователната и научна степен „доктор”. Тя е редовен докторант в катедра „Изкуствознание” на НХА с научен ръководител проф. д. изк. Чавдар Попов.

Дисертацията е разделена на увод, три основни глави (с множество подчасти) и заключение и е развита в обем от 184 страници, следвани от библиография. Приложението от над 100 страници съдържа богат документален материал – списъци с описи на изложбената програма на двете галерии на Пеги Гугенхайм.

Докторантът Мила Старейшинска е направила две публикации по темата на дисертационния си труд. Дисертацията е обсъдена и допусната до защита на заседание на катедра „Изкуствознание“.

Със сигурност може да се каже, че развитието на галерийното дело и колекционерството в световен план заслужава да бъде фактологично проследено и научно интерпретирано – в този смисъл темата на труда е подчертано дисертабилна. Институционалните измерения на света на изкуството са винаги актуална тема, криещи в себе си възможности за изненадващи интерпретации. Защото и от този научен текст е видно, че през призмата на една институционално значима личност, могат да се направят изводи относно големите автори и тенденции на епохата.

Докторантът и неговия научен ръководител са построили дисертацията като многопластово изследване, в което още в увода са изяснени причините за избор на тема и са уточнени хронологическите параметри.

Мила Старейшинска коректно излага своята изследователска методология и ясно изтъква, че ползва няколко метода на изследване – интердисциплинарен подход, който обединява историографския метод със сравнителен диахронен и синхронен анализ.

Изтъкнато е, че основните оси на дисертационния труд са две, като те имат пряка и органична връзка помежду си. Първата проследява основанията, въз основа на които Пеги Гугенхайм организира дейността си на галерист, а втората се ограничава върху принципите, според които създава колекцията си от модерно изкуство.

Първата глава е наречена „Предпоставки за формирането на Пеги Гугенхайм като галерист и колекционер” и е разделена на седем части. Съответно: „Формирането на личността на Пеги Гугенхайм“, „Предпоставки за развитието на Пеги Гугенхайм като галерист. Създаване и управление на галерията Guggenheim Jeune в Лондон (1938-1939 г.)“, „Предпоставки за формиране на колекционера Пеги Гугенхайм. Смяна на ролите от галерист към колекционер. Идеята за музей на модерно изкуство в Лондон“, „Колекционирането като начин на живот в специфичната политическа и социално-културна ситуация в Париж през 1940 г.“, „Развитие на колекцията в Ню Йорк в периода 1942-1948 г.“, „Управлението на търговската галерия към Art of This Century“, „Колекцията на Пеги Гугенхайм в Европа. Венецианското биенале през 1948 г.“ Тук изреждам всичките подглави, за да подчертая историографския характер на изложението, което е и едно от сериозните достойнства на тази дисертация.

Втората глава разглежда изложбената програма на двете вече споменати търговски галерии на Пеги Гугенхайм. Докторантката правилно

изтъква, че от техните изложбени програми може да се разкрие една по-широка картина от взаимовръзки, от които да се черпят конкретни сведения за по-ясното разбиране на периода. Тук искам да напомня, че краят на 30-те и 40-те години имат ключово значение за развитието на изкуството от втората половина на миналия век, и че всеки детайл, свързан с дейността (особено на американските) художници е от голямо значение.

В началото Мила Старейшинска разглежда мястото на Пеги Гугенхайм в лондонската арт сцена от епохата, както и чрез конкретиката на изложбите в галерия Guggenheim Jeune в Париж. Но в следващите подглави тя логично поставя акцент върху особеностите на галерията на Пеги Гугенхайм в Ню Йорк. Например иновативното решение галерията да функционира като място културен център и място за срещи. Разгледана е и ролята на съветниците, в процеса на изграждане на галерийната стратегия на Art of This Century. Достатъчно е само да се каже, че един от съветниците на Пеги Гугенхайм в Париж е Марсел Дюшан, за да стане ясно, колко е важна ролята на културния контекст, в който се работи. А в нюйоркския период сред съветниците са Макс Ернст и Андре Бретон. Не е случайна (от гледна точка на ролята на съветниците) и появата на изложбата на Джаксън Полък в програмата на сезон 1943-1944 г., както и присъствието на имената на днес големите американски художници Уилям Базилотес, Марк Ротко и Робърт Мадървел.

Третата глава се отнася до дейността на Пеги Гугенхайм като колекционер. Тя съдържа три подглави, свързани хронологически, съответно с колекционерската ѝ дейност от парижкия, лондонския и нюйоркския период. Изяснено е, че колекцията е създадена в периода между 1938 и 1948 г., и по-специално до показването ѝ на Венецианското биенале през същата година.

Голяма част от сведенията за формирането на колекцията, докторантът е черпил от автобиографията на Пеги Гугенхайм. Там самата

колекционерка посочва, че в началото става въпрос за творби, закупени преди да се премине към целенасочено създаване на колекция. Голяма част от тези творби са придобити вследствие на самата изложбена програма на нейните галерии. Но една от подглавите е насочена към откупките, направени извън изложбената програма, които Пеги Гугенхайм прави чрез трети лица, което говори за постепенното формиране на колекционерска стратегия.

В тази глава е разгледан постъпателният процес от галерийна към съзнателна колекционерска дейност. Много добре са изяснени причините, включително финасовите, за преминаването от идеята за галерия към решението за основаване на музей за модерно изкуство в Лондон, по който проект Пеги Гугенхайм работи съвместно със с Хърбърт Рийд. Набирането на творби за този планиран музей, всъщност поставя началото на целенасочената, съзнателна дейност по създаването на сериозна колекция. Добре е развит и процесът към насочването към млади американски художници в периода на галерия Art of This Century.

В заключението си Мила Старейшинска обобщава информацията от трите основни глави. Там тя изтъква важният факт, че това е първо теоретично изработена концепция за колекция, а след това е методично събрана и надградена. В крайна сметка, Пеги Гугенхайм не само запазва колекцията си, но я завещава и оставя като музейна експозиция с постоянно изложбено пространство.

Докторантката правилно изтъква, че темата за създаването и ролята на частните колекции и влиянието им върху художествената сцена е проблематика, която предстои да бъде широко обсъждана в научните среди и у нас. Както тя пише: „Една от причините за това се корени във факта, че новата ситуация около институционализирането на редица частни колекции и създаването на нови музеи повдига редица въпроси. Те от своя страна са актуални и от гледна точка на теоретиците и практиците и засягат

институции, частни лица и изследователи. Създаването на колекцията от модерно изкуство на Пеги Гугенхайм служи като пример с добрите практики, които използва тя както при организиране на дейността на двете си галерии, така и при формирането и институционализирането на колекцията си“.

Справката за научните приноси в дисертационния труд е направена коректно. Наред с всичко това, в този научен труд като приложение е изведен и систематизиран важен визуален и архивен материал. Той е свързан с изясняването и документирането на творчеството на редица важни за европейското и американското изкуство автори. Всичко това това говори за съвестно извършена работа от страна на докторанта.

В заключение, може с основание да се каже, че пред нас е дисертационен труд, съдържащ в себе си много фактология, но който преди всичко е коректен като научна интерпретация и притежава ред категорични приноси. Поради това убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Мила Старейшинска-Ангелова образователната и научна степен „доктор“.

проф. д. изк. Свилен Стефанов

04. 08. 2019 г.